

05

A

582

Quod felix faustumq; Deus esse jubeat!
DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,

19

De
ARTHRITIDE,

Galenicè & Hermeticè de-
ducta,

Quàm
Consensu Amplissimæ Facultatis Medicæ in
celeberrimâ Wittebergensi Academia,

PRÆSIDE

Excellentissimo, Clarissimo, Experientissimo

VIR O,

Dn. JOHANNNE ERINGIO,

Medic. D. P. P. meritissimo, Præcepto-
re suo venerando,

Pro summis in arte Medicâ ho-
noribus & privilegiis,

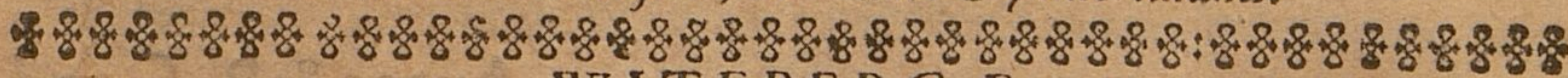
publico examini submittit & offert

M. DAVID PREIBISIUS,

Glogâ Silesius,

Ad diem 1. Julii,

In Auditorio Majori, horis ante & pomeridianis.

WITTEBERGÆ,

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. XLI.

*Viris Amplissimis, Excellentissimis,
Clarissimis, Experientissimis,*

Dn. MARCO BANZERO M. D.

P.P. celeberrimo, ejusdemq; Facultatis Se-
niori, nunc temporis Decano spectatissimo.

Dn. JOHANNI ERINGIO M. D.

& P.P. laudatissimo.

Dn. CONRADO VICTORI

SCHNEIDERO Med D. & P.P. meritif-
simo.

Nec non

Reverendo, Clarissimo,

Dn. M. AUGUSTO FLEISCH-

HAUERO, Ecclesiae oppidanæ Archidia-
cono fidelissimo.

05 A 522

Dn, Præceptoribus, Promotoribus & Fau-
toribus suis debittæ gratitudinis ergò

*Hanc Disputationem inauguralens
offert*

Autor & Respond.

Prooemium.

DE arthritide, quæ

*tartareas inter rupes, invicta, superba,
tartareos fundit nodos —*

varii varia. Invenies enim, qui molestâ hujus mali diuturnitate commoti sollicitè sibi & aliis persuadeant, nullam unquam (Dî prohibete nefas) podagram esse sanabilem. Ex adverso nonnullos reperire licet, qui nescio quam facilitatem in curando sibi pollicentes eam tam facilè, quam levissimam febriculam posse curari Trafonico fastu profitentur. Quam quidem sententiam credendam potius, quam in se ipso experiundam rectè censet *Schnitzerus*. Saniozem mentem alunt, *in cyst med. p. 196.* qui experientiâ confisi neque nullam neque omnem sanabilem proclamant. In hujus naturam, ut in præsentia nonnihil inquiramus operæ pretium duximus.

Nostris Deus annue cæptis.

Sit itaque

Aphor. I.

Arthritis nomen suum habet à parte affectâ.

ῥόλιον.

A Nominis explicatione non iniquè incipimus, cum sine eo rem cognoscere velle, nihil aliud sit quam tempus perdere, teste Galeno. Derivatur igitur hæc vox, quæ origine Græca est ἀπὸ τοῦ ἄρθρου ab articulo, eò quod circa articulos triculentiam suam exferat. Sumitur autem τὸ ἄρθρον hoc loco pro partibus quæ ipsum articulum jungunt atque vestiunt. *Senn. de art. c. 1.* Latinis dicitur morbus articularis, barbaris passio arthetica, antiquioribus gutta (num rectius quam Græcis quod vult Franciscus India non dixerim) Germanis *das Gliederwehe* per *tract. d. gutt. jocum etiam die Herrenfranchheit* eò quod ciborum varietate *pod. c. 1.* delectentur, vinumque; plerumque; liberalius bibant, imò crapulâ sæpius dediti, unde malum facilè contrahitur. Paracelsus

A 2

&

*de morb. int.
lib. 4. c. 18.*

& qui eum sequuntur more suo à causa Symviam non raro denominat. Usus obtinuit, ut quamdiu dolor omnes vel multos articulos occupat, nomen suum Arthritis retineat, ubi verò unum tantum infestat pro varietate loci diversum sortitur nomen. Addimus tamen, si commodum haberi possit, alias in defectu hujus generali meritò utimur; quandoquidem omnes species sub se comprehendit quod contra Mercatum notasse sufficiat.

Aphor. II.

Arthritidis vocabulum non latè sed strictè hoc loco accipitur.

ῥόλιον.

Dupliciter Arthritidis *ἔτυμον* accipi potest. 1. Latissimè pro omni dolore articulos corripiente undecunqve ille suam habeat originem, sive à causâ externâ sive internâ, quo significatu omnes *ὀσσεοκόπῃ* differentias, de quibus egit *Galenus lib. 2. de sympt. caus. c. 5.* complecti licet. Imò luxatio huc referri potest, itemq; lues venerea, insuper dolor ille, quem in coxâ jamjam menstruales virgines teneræ aut partui proximæ foetæq; mulieres percipiunt. Nec incommodè huc trahi potest tristis sensatio scapularum & brachiorum. 2. Strictè & magis medicè pro dolore qui ex humoris serosi subitaneo per venas & arterias influxu insipientes articuli partes sese insinuat. Posterior hujus loci est.

Aphor. III.

Definitur secundum Galenicos: quod sit dolor exquisitus partium nervosarum in ipsis articulis cum motus animalis impedimento, dependens à solutione unitatis, quam serosior facit humor, in quantum ad illas partes è venis & arteriis per subitaneum fluxum defertur.

Secundum Hermeticos: quod sit passio articulorum dolorifica dependens à solutione continui, quam affluxus materiae vitiosæ tartareo Salinae efficit.

ῥόλιον.

Essentiam cujusvis rei definitio suppeditat, hanc genus & dif-

& differentia, quæ cum partem affectam, causam continen-
tem & proximam signaq; pathognomica continere debeat
singula inqvirenda veniunt factio initio à genere.

Aphor. IV.

Arthritidis genus dolor est, vel quod idem ex Her-
meticorum nonnullorum mente passio dolorifica.

αρθριον.

De genere arthritidis magnum inter medicinæ proceres
dissidium dum alii per tumorem, alii per defluxum, alii per
inflammationem eandem finiunt. Quâ rei veritate ipsi vide-
rint. Certum qui per tumorem Arthritidem circumscribunt
non omnem, sed quandam tantum delineant, cum sæpè nul-
lus tumor evidens in partibus externis appareat. Qui verò
per defluxum, pessimè errant; dum causam efficientem pro
genere accidentis constituunt, quod contra regulas Philoso-
phorum. Denique qui per inflammationem improprie rem
declarant, non aliâ ratione, quam quâ omnem sæpè tumorem
calidum ex calidiorum tenuiumq; humorum attractione ob-
ortum inflammationem vocitat *Galenus l. d. constit. art. c. 15.*
Melius agunt qui per symptoma dolorificum naturam ejus
exprimunt, atque sic (quod & nos fecimus) per dolorem vel
quod idem per passionem dolorificam eam definiunt. Quis
enim nescit, dolorem ita proximè adherere arthritidi, ut si il-
lum demas, arthritidem ilico dissolvas; præterea non infre-
quens sit, affectum aliquem definire ab eo symptomate, quod
vel maximè urget, quomodo Epilepsiam motum deprava-
tum, Apoplexiam abolitum, phrenitidem delirium, pleuriti-
dem dolorem vocitamus. Et licet motus impotentia inse-
parabiliter etiam concurrat, quo nomine *Minodius Rhodiginus*
tract. de artbrit. c. 3. hoc quàm nostro mavult uti genere; attamen
nisi præter imbecillitatem motus dolor quoque isque
pungens & mordax (malè alii aggravativum addunt, qui pa-
renchimatibus proprius) adsit, nunquam erit arthritidis. Ad-
dimus autem quod sit dolor exquisitus ad distinctionem le-
viorum articulorum & vicinarum partium dolorum, quia

nunquam sine intensissimo dolore accidit; de cuius natura multi multa. Omnia recensere velle nec hujus loci nec nostri instituti. Sufficiat hac vice nostram sententiam brevibus declarasse; ubi sciendum nos de dolore non generaliter considerato, prout omni delectationi opponitur loqui, sed de illo tantum, qui inimicus tactui. Hujus essentiam statuimus consistere in molestia dolorifica, quæ ex perceptione objecti ingrati tangibilis oritur. Objectum istud hoc loco nihil aliud est, quam humor serosus sive spiritus quidam salinus, qui in organum tactus vellicando & pungendo agens solutionem continui (en causam doloris) procreat, quo peracto spiritus animalis speciem objecti impropportionati sursum ad cerebrum defert, ut sc. in primo *αισθησιω* dijudicetur. Non enim ignorandum præter objectum etiam facultatem animalem requiri ad passiones dolorificas percipiendas, quæ nec corrupta, nec aliis intenta, nec extremè langvida esse debet, quemadmodum hoc ipsum confirmat *Hippoc. lib. 2. aphor. 6.* quando inquit: quibus pars aliqua corporis dolet, neque ferè dolorem sentiunt, iis mens ægrotat. Unde qui delirant cum facultas superior in iis laboret, dolores non sentiunt, nec sapes discernunt. Et sæpè graviter vulnerati ardore pugnae & vindictæ mente aliò conversâ dolorem non percipiunt. Frustra proinde *Quercetanus cons. de arthrit. p. 297.* conqueritur, quasi dogmatici non exprimant, quid nam illud sit, quod sentiat ac doleat in partibus. Contrarium ex dictis constat. Potius illum erroris incusamus, dum Spiritum astralem per totum corpus diffusum esse id quod sentiat ac doleat dicto loco asseverat. Esse namque balsamum vitæ in partibus membranosis non semper id quod sentiat ac doleat vel unicum exemplum paralysis manifestat, quandoquidem ibi salvo Spiritu balsamico (ita calidum innatum vocat) nulla interdum fit sensatio, etiamsi pars affecta immani modo vellicetur, pungatur vel aliâ ratione tractetur. Nobis maneat, ad doloris Arthritici essentiam requiri organum animatum spiritu suo vivifico perfusum, quatenus aliquid p. n. patitur. Duo verò potissimum organo p. n. accidere possunt ad generationem

nem

nem doloris infervientia nim. intemperies & unitatis solutio, quo nomine multi duas causas agnoscunt doloris intemperiem & solutionem continui. Verum cum unius effectus unica tantum sit causa proxima, adeoque unum à pluribus deduci nequeat, magis probabilem illorum sententiam censemus, qui causam doloris non duplicem sed unicam faciunt. Quæ autem sit causa unica rursus controvertitur? Averroes à sola intemperie dolorem oriri autumat: at rectius *Galen.* lib. 4. de simpl. med. facult. c. 2. nihil dolorem inferre posse scribit, nisi idem continuum solvere valeat, adeoque causam proximam ad continui solutionem, quæ partium nervosarum & membranosarum tensio ac divisio est, restringit. Interim pro decisione quæstionis sequentia observare non inutile est. 1. Per continui solutionem non tam ipsum motum, qui separat continuum, quam illud quod tali motu productum est nos intelligere, unde Galenus non sensationem simpliciter, sed tristem sensationem esse voluit. Hinc *Campan. lib. 3. medic. c. 3. art. 2.* definit dolorem, quod sit affectus sequens sensum præsentis mali. 2. Solutionem continui aliam esse manifestam, aliam obscuram. *Capiv. pract. med. lib. 1. p. 26.* 3. Distingvendum inter causam mediatam & immediatam; item inter causam proximam & principalem. *Senn lib. 1. pract. p. 3. f. 1. c. 2.* Immediata & proxima tantum est solutio continui; principales sunt quæ proximè hanc antecedunt, qualitates nimirum, primæ, secundæ, & humorum copia; quo observato facile Galeni loca in speciem pugnancia conciliari possunt; quandoquidem aliquando proximam doloris causam, quæ una est, quandoque principales, quæ plures esse queunt proponit. Si cui tamen ob usum Medicum in curando, quod *Horst.* monet in probl. med. dec. 3. q. 9. magis placet, causam duplicem doloris statuere, cum eo non pugnabimus, propterea quod sæpius dolorem absque evidenti solutione alteratione satis manifestâ percipimus: sæpius etiam unitatis solutio manifestissima dolorem introducat sine evidenti alteratione, adeoque non semper proximæ, verum etiam remotæ causæ in curationibus respiciendæ sint.

Apher.

Subjectum Arthritidis proximum præcipuè sunt partes sensui dicatæ sive membranosæ; Hermetici obtrudunt gluten sive synoviam.

χόλιον.

Quemadmodum cujuscunque morbi semper pars aliqua statuenda, ita & receptaculum arthritidis merito inquirimus. Cognoscitur omnium optimè ex læsarum functionum notitiâ. Igitur sensus læsio cum adsit hic manifestissima immanesq; cruciatus non dubitandum quin partes sensui dicatæ (uno verbo membranosæ) mali hujus domicilium constituent. Quod autem nonnulli & motui dicatas partes (intellige tendines nervos, ligamenta,) sub censum subjecti referant, eatenus tantum admittimus quatenus membranis investiuntur. Hinc rectè *Carpinetus d. gutt. c. 11.* scribit: actum sentiendi in arthritide lædi primariò, movendi secundariò, quatenus ob dolorem & humoris affluxum debilitantur nervi. Rationem desumit ex objecto arthritidis proprio, quod τὸ tangibile est, hoc autem sensationem facit. De ligamentis quæ *Gal. l. 1. de us. partium ἀναίσθητα* pronuntiet res dubia Rem expediat distinctio. Ligamenta alia sunt cartilaginosa, quæ ab ossibus orta, alia membranosa quæ validissimis nervorum filamentis intertexta à periostio διοικήσεως ἀρχὴν æmulantur Illa sensu destitui cum Galeno & aliis concedimus; hæc verò sensu gaudere constanter cum *Mercato tom. 4 lib. 4. c. 18.* asseveramus. Nec quicquam est, quod metuant fore exinde, ut homo perpetuò doloribus teneatur, cum motus novi doloris semper sit occasio: etenim quando naturæ providentiam, quæ partes illas probè munivit & optimè constituit ad animum revocamus, vix fieri potest, quin in eam deveniamus sententiam. Exemplo sit periostium, quod acutissimi profectò sensus, & quo immediatè articuli cinguntur, circa quod tamen nihil quicquam tale contingit. Reliqua quæ contra ligamentorum sensum proferuntur omnia distinctione modo data solvi possunt. Ex hæctenus dictis apparet errare illos, qui

qui ossa nomine subjecti comprehendunt: Absurditas ex dictis constat. Quod enim membranæ expers, tam exquisiti doloris subjectum esse nequit? Hinc etiam falsus est *Mercatus*, qui lib. 4. de morb. int. p. 439. duplicem faciens podagram, aliam legitimam, aliam spuriam, concedit quidem tunicas ligamentorum esse subjectum podagræ, sed non veræ sive legitimæ. Legitimam oriri ait ab humore in articuli cavitatem prolapso: spuriam duplicat, unam deducit ex humoribus in tunicis ligamentorum & tendinum, in nervis aut in eorum venis turgentibus & distendentibus, nulla eorum portione in articulos prolapsâ; alteram ex siccitate humiditatis intra cavitatem articuli ad faciliorem motum præstitæ. Falsum, quando spuriam vocat illam podagram, quam ab humoribus in tunicis ligamentorum fieri dicit, aliud docet immediatum ejus quo gaudet subjectum. Falsum, quando subjectum veræ arthritidis statuit illud cavum, quod intercedit inter sinus & ossium processus. Contrarium probat 1. ipsa arthritidis generatio, quæ fit per vasa alimentum partibus advehentia, unde necessarium est humorem peccantem primò in partes articulum ambientes influere, hinc si tanta ejus copia in articuli cavitatem transudare potest. 2. ligamentorum crassities, quæ humoribus transitum non facile permittit. 3. tophi qui non in cavitate articulorum, sed potius in partibus articulum investientibus producuntur. 4. doloris conditio, qui acutus; cum alias si in cavitate deberet esse obtusus. 5. Sinistra hujus mali curatio dum sc. repellentibus & refrigerantibus nimis malum demulcere studemus, ubi non rarò fit, ut humor à loco affecto in vasa & hinc in corpus ipsum legat suum iter, quod nunquam fieret si causa continens intra cancellos articulorum esset conclusa. Absit tamen, quis concludat, velle nos hoc ipso negare, nunquam posse in articulorum cavitate aliquid p. n. colligi. Non hæc nostra mens. Aliud doceret experientia, aliud ipsissimæ subsequentes theses. Lubentissimè collectionem istam largimur, modò non inferas, quod sufficiens sit ad dolorem excitandum arthriticum. Hoc enim est quod pernegamus.

B

Potest

Potest quidem motus impotentiam facere, dolorem verò atrocem nunquam nisi per accidens distensis ligamentis & tendinibus. Nec tandem Capivacii opinionem approbare possumus *lib. 5. f. 1. medic. pract.* propositam, qui doloris subiectum tantum absolvi vult ab ipsis ligamentis (ductus eo fundamento quod si materia illa acrior esset circa nervos & tendines oriri deberet convulsio,) quandoquidem credibile non est ligamenta præcipuè humorem affluentem (obstat enim durities & crassities) recipere. Et tam atrox dolor absque læsione nervorum & tendinum fieri vix potest. Cur autem convulsio non sequatur consideratione dignum. *Thomas Erastus disp. 4. cont. Paracels.* ex musculorum laxatione, quam facit humoris defluxus rationem petit; sed gratis dicit non probat. Quis enim crediderit, humorem arthritidem generantem esse simpliciter aqueum & pituitosum & non potius aptum, qui tendat. Sanè dolor miserè miserè sæpè crucians aliud demonstrat. Verior Sennerti p. m. sententia, qui eam ob causam rarissimè convulsionem fieri asserit, quod partes non dicatæ motui, sed tantum sensibiles solutionem patiantur continui. Cui si quis peculiarem dispositionem, quam humor convulsivus requirere videtur, addere velit, forsam non absurdè fecerit. Hermetici, uti in aphorismo jecimus locum hujus morbi Synoviam esse putant. Qui scit ubi sit synovia, scit etiam ubi podagra est, inquit Paracelsus. Quid autem per Synoviam intelligant non uno modo explicant. Plurimi eò collimant, esse humorem alimentitium, quo corporis nostri partes aluntur. Hinc *Scheunemannus medic. reform. c. 5.* lac dulce eam vocat. *Pernerus in consil. de artbrit.* addit, esse exquisitissimi sensus. Sententiam suam sequenti modo explicant; generantur in corpore spiritus tartaro salini, hi inter se uniuntur, post unionem in partibus mittentibus ad tempus tantisper coacervantur, donec copia vel qualitate concitati fluxione ad mineram suam hoc est articulos decumbunt, ibi synoviam quoque contingunt, eiq; commiscuntur, in quâ mitione ob contrarietatem fit effervescentia atque excitatur paroxysmus arthriticus. Rem similibus ex macrocosmo de-

sumtis

sumtis illustrant. Dicunt quemadmodum acetum lacti tepido affusum coagulum facit; ita gluten, quod lac quasi dulce est, salia acida, pontagiosa, styptica ferre non potest. Item quemadmodum in compositione tartari Vitriolati tanta oritur effervescencia, ut fractionis vitri metus sit, ita in commixtione spirituum contrariorum. Satis nisi fallor speciosè. Verùm quid de hoc ipso Chymicorum dogmate censendum sit, pluribus explicat *Senn. in tract. de cons. & diss. c. 15.* ubi demonstrat, falsum esse 1. quod Synoviam partis cujuslibet alimentum esse contendunt, cum id ex partium nervosarum & articularum vulneribus deducere conantur, qui humor effluens non est alimentarius sed excrementitius. Sæpius quippe unicâ nocte plus effluit, quàm pars humoris naturalis in se cõtineat. 2. quod Synoviam subjectû doloris arthritici pronũciant, cum partes tantùm sensiles hoc nomine indigitandæ sint. Quod enim *Pernerus* sensum Synovix adscribit, fictitium est, nec causæ quicquam videmus, cur huic assertioni nostrum subducamus calculum. Cui verò libet in meliorem partem Chymicorum placita interpretari, commodissimè faciet, si cum *Sennerto* defendat, posse in neutris & agris corporibus una cum sanguine ossium alimento tartareum quendam humorem ob analogiam ad ossa deduci, qui ob ineptitudinem ad alendum in juncturis subsistit & tamdiu otiosus existit, donec concurrat humoris defluxio, ubi perfusâ & accensâ calce fit effervescencia quasi quædam, quæ dolorem vehementem in vicinis partibus excitat, atque sic latissimo loquendi genere subjectum forsan (non quidem doloris, ast humoris defluentis causæ puta) dici posset, quæ quædam & hanc articulus potius, quàm collectus in cavitate articuli tartarus recipiat.

Aphor. VI.

Causam continentem dicimus esse humorem serosum ad articuli membranosas partes delatum. Hermetici spiritus tartaro salinos ad mineram suam deductos accusant.

B 2

χόλιον.

De causis Arthritidem generantibus magna & gravis inter Hermeticos & Galenicos intercedit controversia; adeo ut *Aretæus l. 2. de caus. & sign. morb. diut. c. 12.* in hæc verba erumpat: causam veram soli Dii norunt, probabilem verò & apparentem etiam homines. De quâ tamen & maximum adhuc litigium, cum neque inter se conveniant dogmatici. Quidam nudam intemperiem sine materia accusant, eo quod dolorem observant ubi nullus tumor, quam opinionem disputat *Gveinerius*. Alii omnigenos succos per affluxum ad articulos delatos causam hujus doloris proximam suspicantur, hoc potissimum pro suâ hypothesis utentes fundamento: varia (inquiunt) Arthritis inducit accidentia in diversis subjectis; in hoc aliam, in alio aliam monstrat faciem; interdum apparente in articulo tumore & calore, interdum verò minime: Deinde ipsam curationem variare, huic prodesse hæc, alteri alia; quæ ferè habet *Ludovicus Mercatus cur. morb. lib. 4.* Unde distingvit arthritidem in sanguineam, biliosam, pituitosam & Melancholicam. Idem facit *Spigelius tract. de arthrit. For. observ. de arthr. Pansa in tract. de podagrâ.* Quidam inter antiquarios tamen, etiam flatus obtrudere voluerunt, docentes oriri arthritidem vel ab humore vel à ventositate *Valesc. de Tarant. lib. 6. c. 23. de gutt.* Verum horum opinio cum die eviluit & quod dicebat Aristoteles maximum in malo bonum esse, seipsam destruxit. Fernelius in humore pituitoso acquiescit. Mercurialis causam invenit in miscellâ humoris pituitosi & biliosi, & quis omnes recenserebit, quas doctiorum excogitavit industria? Nos, ut liberè dicamus quod sentimus, causas istas pro mediatis & accidentariis tantum agnoscimus, siquidem non πρώτως sed δευτέρως in malo hoc producendo agunt. Et quidem intemperiem nudam sine materia non posse dici veram causam, evincunt non tantum vasa turgida sub initium doloris podagræ, verum etiam ipsa curationis ratio: quæ non alterantibus tantum, sed vacuantibus imprimis perficitur. De sanguine videtur res manifesta, cum podagræ suppurationem vix incurrant, quod ta-

men.

men aliquando fieri deberet, si malum à sanguine. Proprium enim inflammationis est suppuratio. Adde quod sanguis tanquam optimus vitæ thesaurus, licet ad hæc loca pellatur, tantos dolores causare non possit. Imò multi vivunt plethorici, qui planè ab hoc malo immunes. De humore pituitoso etiam quæ dubium ferant, sat multa sunt. Quis enim non scit, cum ad velocem motum valdè esse ineptum & omnis acrimoniæ expertem, quinimò lancinantes dolores nunquam facit, sed tantùm obtusos. Ardor etiam qui podagræ sæpè iungitur indicio est, eam non à frigido sed calido humore proficisci. Bilis flava eque idem ad dolores excitandos satis efficax esset, nisi obstaret, quod pars affecta nunquam ferè flavedine tingatur; quod de signatura bilis: quid? quod æquè graciles ac obæsi incurrant hoc malum, cum tamen immotæ veritatis sit principium, unius particularis effectus unicam tantùm esse causam particularem. Melancholicum humorem statuunt causam pauci, animadvertentes ejus ineptitudinem. Est enim humor crassus, qui non facilè in angustissimas illas vias sese insinuare potens est. Nec invasio hujus mali, quæ subitanea, humorem hunc lentum permittit. Miscella denique bilis & pituitæ tantùm abest, ut sit causa proxima, ut potius pituita obtundat bilem, ne dolor acutus fiat. Ex his & similibus dum se autores expedire nequeunt à causâ manifesta ad occultam confugiunt, quemadmodum *Ambrosius Pareus lib. de arthrit. c. 2. §. 3.* qui motus doloris magnitudine, repentinis insultibus, crebris mutationibus, & humorum pertinaciâ humorem arthriticum vult esse indicibilem nec notioris naturæ quàm pestem, luem veneream; & paulò post eundem tenuem & virulentum esse scribit, non tamen contagiosum, qualitate potius quàm copiâ peccantem. *Platerus etiam Arthritidis malignæ mentionem facit rom. 2. prax. lib. 3. c. 6.* Verùm ubi manifesta causa satis dari potest, gratis ignorantia asylum quæritur. Et sanè Parei rationes plus non evincunt, quàm Arthritidis causam non esse vulgares humores, sed peculiare quid eandem obtinere. Interea non imus inficias, posse huic humori malignam quandam

qualitatem quandoque conjungi, attamen non quatenus
malignus est arthritidem producit, sed quatenus spiritus sali-
ni naturam obtinet. Meliorem sententiam invenit Magnus
noster p. m. Sennertus in colluvie serosa, non quæ nudâ aqua
absolvitur, qualem *Carolus Piso* in lib. de morb. ab illuvie sero-
sâ obtrudit, sed quæ cum aquo sitate tartarum dissolutum in
se continet, in quo tartaro quia magna vis corrosiva & acris,
hinc tantus dolor. Dari autem in ipso sero hunc tartarum
ostendit ejus anatomia per resolutionem; argumento est uri-
næ sedimentum totum quandoque tartareum; testimonio
sunt calculosorum calculi; indicant podagricorum articu-
lorum substilla & tophi, qui nihil aliud sunt, quàm coagula-
tiones ipsius tartari. Quæ sententia, meo quidem calculo, pa-
rum aut nihil ab Hermeticorum scholâ deviat, qui ex spiriti-
bus salinis dolorem arthriticum maximam partem derivant,
& pro diversitate Salis contenti in ipsis juncturis dolorum
differentias faciunt. Unde quod alii immanissimis torque-
antur doloribus, alii tolerabilibus, alii minimis, causam reji-
cit *Quercetanus* cons. de arthrit. in diversitatem salis. Satis nisi
fallor commodè. Salia enim illa corrosiva & acris spiritibus
suis acutis, variis exercere doloribus & excruciare sæpè im-
manissimis solent patientium articulos membranis multis
investitos, adeò ut maligni quid subesse suspicati sint. Atque
hoc ipsum est, quod tartareum hunc morbum dicant, quia ex
sale seu tartaro beneficio cibi & potus in corpus invecro & in
formâ resolutâ ad matricem suam, h. est, articulos delato, sed
inibi postea coagulato provenire existimant. Unde & in cu-
rando salibus solventibus malo huic succurrunt. Scien-
dum tamen, non planè eos excludere Mercurium & Sul-
phur, quibus suas etiam partes relinquunt. Hinc Paracelsus
aliquando definit podagram, quod sit sulphur accensum in
synoviâ sæviens. Calor namque ex sulphure oritur,
quod propter spirituum salinorum fervorem in glutine suc-
cenditur. Propter dominium autem merito salinus hic mor-
bus indigitatur.

Aphor.

Causa antecedens secundum Galenicos est humor serosus in corpore collectus in quantum habet vergentiam ad articulos: Secundum Hermeticos liquor tartareus salinae simul, sulphureae & mercurialis naturae à balsamo sive spiritu vitae ex omnibus iis, quae microcosmo pro sustentanda vita naturaliter sunt necessaria attractus & p. n. in corpore retentus.

χολιον.

Esse affectum nostrum ex genere fluxionis ex antecedentibus constat. Cum autem ad omnem fluxionem quatuor requirantur, 1. materia quae fluit, 2. terminus à quo, 3. via 4. locus ad quem, merito de iis solliciti sumus. Materiam dicimus esse humorem serosum sive liquorem tartaro salinum, cujus generatio quae ratione in corpore fiat non ita planum. Certum est plantas cum suo succo alimentari extrahere sales terrae, qui dum minerales, non sunt corpori ad restorationem apti, unde fit, ut vel exactè a viscerum robore separentur & per convenientes vias evacuentur; vel quando viscerum dominatur debilitas in corpore retineantur & hinc inde protrudantur, donec tandem ad articulos conrigrant, de qua re elegantissimè *Crollius in praefatione in Basil. Chym.* quem vide. Terminum à quo quod concernit plurimi ad ad caput confugiunt, quia vident in arthritide caput affici. Sed probabile, omne quod in hoc affectu caput patitur per consensum fieri, neque credibile, impunè posse caput cumulare tales humores sine metu majoris mali. Quinimò si humor serosus in capite vel potius in verticis parte exteriori cumulat, cur non instituimus eo loci curationem & fonticulo excitato humorem evacuemus. Si autem quandoque vagi dolores in partibus externis humore à capite sub cute destillante excitantur, sciendum, eos non veram arthritidem constituere, cum citò remittant & non circa articulos, sed musculorum membranas consistente orientur. Nos humorem peccantem circa hepar & lienem cumulari existimamus,
ubi

ubi viscera à chylicatione & sangvificatione laudabili ob
malam constitutionem declinant. Qvalis autem viscerum
dispositio præternaturalis hic requiratur, porrò inqvirendum
venit. Epar calidius dum justo citius attrahit cruda adhuc,
se ipsum moratur in coctione, hinc præpedita excrementitio-
rum humorum excretio, hinc illa manans confusio sangvinis
& excrementi. An verò & frigidius hepar hujus vitii accusa-
ri possit, disputant. Non dubitarim. Hepar enim calore suo
depauperatum actiones suas segnius exerit, nec sepa-
rat separandum, unde & crudior sangvis & uberior tartari
proventus. Idem iudicium de liene esto. Nolumus tamen
planè excludere ventriculum, qui dum imbecillior, sæpius
malum promovet. Vitium namque primæ concoctionis non
corrigitur in secundâ. Præterea solet eiusmodi *Ἀρθρις* tar-
tarifica hepatis & lieni in generari, ubi quis arthriticis nascitur
parentibus à quibus vitiosa dispositio impuritates sanguino-
sas gignens feminis interventu in prolem derivatur. In fœ-
minis, ubi uterus peccat, plerumque *Ἐμφραξίς* ipsius accusa-
tur, ob quam *ὑδαίνα* seroso humore inquinata subsistunt &
postea iter suum ad infirmas pedum partes ingrediuntur.
Cum igitur arthritidis causa circa coctionis secundæ viscera
generatur, necesse est, ut per vias commodas in articulos ef-
fundatur; quæ sanè non sunt (1) partes externæ capitis, uti
placet Fernelio, per quas à capite sub cute deorsum destillare
arbitatur. Si enim hoc, dolorem excitaret materia in parti-
bus per quas transiret in collo, in scapulis, dorso, quod tamen
non fit. Deinde signa cumulati humoris observare liceret,
qvalia sunt gravitas capitis & somnolentia, cum tamen con-
stet, plurimos salvo capite arthritidem invadere. Imò expe-
rientia reclamât, quâ sæpè videmus ex morbis diuturnis &
acutis homines fieri arthriticos, quorum sanè causa non est
in capite, sed in inferiore ventre; neq; (2) extrema spinalis me-
dullæ superficies, cuius ductum sequi putat humorem Eusta-
chius Rudius; neq; (3) nervi quos allegat Platerus. Periculo-
sæ enim hæ viæ & nunquam non sine metu paralysis, convul-
sionis & aliorum malorum quæ nervos infestant. Sit etiam
quod

quod tale nihil contingat, quomodo quæso à spinali medulla ad pedum articulos devolvetur humor? Neminem quippe in Medicorum & Anatomicorum scriptis ita peregrinum esse crediderim, qui statuere velit, spinalem medullam ad extremos pedis articulos desinere. Nervi verò eâ parte oriundi & ad pedes excurrentes humorem illum ob rationem dictam recipere nequeunt; nec (4) occulti & insensibiles meatus; cum hac ratione plurimæ in arte controversiæ decidi queant. Et quæ necessitas, ad occultas confugere vias, cum manifestas dare liceat? Sed (5) venæ & arteriæ; quemadmodum egregiè demonstrat Clarissimus Adrianus Spigelius tractatu de arthritide; quanquam in eo errare videatur, quod prius ad caput deferri humorem peccantem sentit, antequam per venas & arterias ad articulos propellatur. Sententiam nostram negare nullo modo possunt, qui observant 1. vasorum illorum sub initium doloris podagrici turgentiam. 2. subitaneum humorum defluxum. 3. infelicem in corpus refluxum, quando scilicet adhibitis repellentibus non rarò pedes jam affligens humor *παλινδρομῆν* instituit, & eo quandoque assurgit; ut compressionem, syncopen, aut simile quid cum periculo sæpè ægrotantis pariat; nisi rursus ad articulos relabatur, vel etiam cataractico exhibito egeratur. Terminus ad quem est ipse articulus; qui lixivio falsuginoso patienter hospitium indulget, in quantum imbecillior. Imbecillitas est vel nativa, vel adscitia. Nativa est, cum vel ipsi articuli in ipsâ structurâ sunt laxiores, mollioresq; & ad allabentem materiam suscipiendam proni; vel à parentibus hæreditario jure intemperiem & debilitatem contraxerunt. Ad quam nativam pedum imbecillitatem plurimum facere Martem & Saturnum tradunt Astrologi. Horum namque maleficorum alterutro in piscibus existente, hominem podagricum, vel alio pedum morbo detentum, facere docent; cum pisces pedibus præficiantur, & imprimis si in VI Ita vel XII extiterit domo. Adscititia est, cum articuli debilitantur, vel à labore nimio, vel aeris excessu, aliisque causis. Obiter quæri posset, quæ fiat quod materiæ fluxus ad articulos & pedum maxime (ab his

C

enim

enim ferè incipit) fiat? Forſan, quia natura ſemper laborat id quod noxium longius ablegare à fonte caloris? jam pedes ſatis remoti: Vel quod ſerofus ille humor peculiarem habeat cognationem cum articulis, quemadmodum humor Plicæ familiaritatem cum pilis, de quo videatur *Sennertus c. 2. de arthrit.* Cæterum cum humorum collectio duobus modis fiat, vel per congeſtionem, vel per affluxum, quæerere ſolent: an etiam priori modo (nam de altero nemo dubitat) humoris fiat collectio. Facile non dixerim; malum enim ſubitò ſuperuenit & pars perpetuò non laborat. Interim lubentes largimur, poſſe articulorum imbecillitatem ad mali diuturnitatem & continuationem aliquid facere; dum alimenta ſibi non rectè aſſimilant, ſed excrementa colligunt.

Aphor. VIII.

Cauſa irritans hujus mali eſt omne illud, quod arthritidis
παροξινευήν **mouere atque excitare poteſt.**

χόλιον.

Cauſam hanc expediunt ſex res non naturales. Ubi occurrit aer humidior, qui mirum quantum fluxiones augeat, unde & illa humorum ad articulos deſtillatio; deinde calidior & ſiccior, in quantum humores ad excretionem ſtimulat, imò & frigidior, dum poros cutis conſtringit; unde aeris hujus ambientis vim extemplo ſentiunt podagræci, quo nomine dicuntur habere Almanach in pedibus. Inprimis verò & autumno dolores arthritici vigilant; eò quod tum aer humores maximè exagitet. Hinc *Hippoc. lib. 3. aphor. 20. & 6. aphor. 55.* quibus podagræci dolores inſtant, iis vere & autumno magnâ ex parte moventur. Quantum verò iuuet hoc malum vitioſa ac gulofa diæta, ſciunt illi, quos lautior alimēſa, quæ dum fercula cumulat, varios morborum facit proventus; unde etiam rarius hoc malum vexat pauperes, qui ſimplici acquieſcunt victu. Vina inprimis malum hoc accelerant, in quibus tartari abundantia. Idem facit cereviſiæ potus, quæ ex aquâ impurâ, limosâ aut minerali quadam qualitate infecta paratur. Hinc videmus quibusdam locis podagram eſſe endemiam, quemadmodum ex *Horſtio in append. ad lib. 2.*

lib. 2. p. 2. f. 1. §. 5. videre est. Ex esculentis malum promovent
carnes sale maceratae, & fumo duratae; imò omnes difficilis
coctionis cibi, ac qui serosum abundè suppeditant succum.
Cum quibus consentit motus corporis vel nimius vel nullus.
Unde Scytis hoc malum frequens esse tradunt, quod fre-
quentius equitent & stapedibus careant. Neapolitanos etiam
ob equitationem sæpius podagrâ corripit scribit. *Campanella*
lib. 6. medic. c. 5. art. 5. p. 38. An verò frequens usus caponum
adeò noxius, dubitamus; probabiliter tamen discurrit Sen-
nertus *de arthrit.* Præterea in tartaro congerendo maximum
symbolum afferunt excretiones & evacuationes consuetæ re-
tentæ. Hinc *6. Aphor. 39. Hippoc.* mulierem podagrâ non labo-
rare scribit, nisi menstrua restagnaverint. Sic observavit
Wolffg. Gabelchov. *cent. 4. curat.* in pistore quodam Calvenfi
podagram ab intermissâ ad aliquot annos venæ sectione or-
tam, quâ alias adsvetus erat. Inprimis sudoris impedita ex-
clusio ob pororum cutis constipationem, quâ præsentè vix na-
turalis ἀπόρροια nedum humoris serosi evacuatio à naturâ
peragi potest. Urinæ omnimoda suppressio idem potest effi-
cere, quia per urinarias vias copiosissimè quandoque tartarea
materia expellitur, adeò etiam, ut subsistens in viis calculi
causa esse queat; unde Quainerius: Calculosa passio Domi-
nam Arthritidem diligit & tantam simul cum eâ habet affini-
tatem, ut una sine alterâ aliquem rarissimè invadat. Atque
hoc ipsum est cur Arthritici plerumque calculosi, cujus rei
causam quàm maximè scire desiderat Fernelius, uti ex Brunn.
cons. 72. constat. Ita Juris iste Licentiatus cujus Döring. *lib. de*
med. & med. p. 109. meminit, qui lotium adeò acre red-
debat, ut Spiritus Vitrioli instar linteamina corroderet, facilè
doloribus Arthriticis corripit potuisset, si natura per urinam
non fuisset excreta. Nimius somnus vitium dum retinet, hu-
mores istos cumulat. Per vigiliam verò humores ad excre-
tiones stimulat. Nimia Venus fœcunda hujus morbi mater
est, præsertim si Bachus cum eâ coeat: mirum namq; in mo-
dum calorem naturalem resolvit & partes debilitat. Hinc
Eunucho, pueros ut & mulieres ante usum venereû hoc affe-

etu minus vel planè non tentari autor est *Hippoc. lib. 6. aphor.*
 28. 29. & 30. modò temperanter vivant. Nam Evnuchos alio-
 quin Arthritide vexari posse, ut & mulieres, imò & pueros,
 constat *ex observat. Schenckii lib. 5. p. 747.* Atque hæc fuit causa,
 cur Seneca autor longè gravissimus in epistolâ quâdam in il-
 las invehitur mulieres, quæ per luxum & ingluviem menda-
 cem fecerunt Hippocratem. Animi affectus quantum mali
 subsidium, sciunt illi, qui leviori irâ commoti illicò in malum
 delabuntur; testaturq; Aurelianus omnes ferè arthriticos
 esse iracundos. Nonnulla etiam quæ non necessariò nobis
 obveniunt, & propterea facilè caveri possunt, ad harum cau-
 farum censum spectant; ut ictus, percussio, contusio, calcea-
 menta nimis stricta & angusta, pedum refrigeratio, & hume-
 ctatio diuturna, quibus accedunt res p. n. quæ non minus Ar-
 thritidem introducunt. Sic febres solent nonnunquam in
 Arthritidem desinere, materia criticè solutâ, & articulis ut-
 pote ignobilioribus partibus per *Αεδοχήν* communicatâ.
 Arthritidis à Colicâ progenitæ autores etiam mentionem fa-
 ciunt.

Aphor. I X.

Differentiam arthritidis desumimus. 1. à generationis
 modo. 2. ab invasione. 3. à loco affecto. 4. ab acciden-
 tibus. 5. à duratione.

χόλιον.

A modo generationis alia dicitur hæreditaria, alia non
 hæreditaria. Hæreditaria est, quæ à parentibus mediante se-
 mine, cui seminium hujus mali fixi inhæret propagatur. Se-
 minium autem istud nihil aliud est, quàm vis quædam semi-
 nalis impressa semini, quod parentes contribuunt ad genera-
 tionem liberorum; vel ut cum Hermeticis loquamur impres-
 sio quædam tincturæ fixæ Arthritidis in ipso semine, quod suo
 tempore eosdè producit fructus quales fuerunt in causâ seu ty-
 po generante, nempe alterutrius vel utriusque parentis. Falsò
 tamen statuitur, tum demum hæreditariò communicari hoc
 malum; quando parentes coeunt occupati à paroxysmo ar-
 thritico.

thritico, quia illud semen non eo tempore generatur demum, quando congregantur; sed generatum jam ante coitum, servatur in vasis asservantibus: ideoque quid paroxysmus conferet eo tempore semini. Obiter quaeritur, quid fiat, quod interdum illa morbosa impressio non in liberis, sed in nepotibus sese exserat. Causa potest rejici in robur viscerum & optimam observatam dietam, unde virtus communicata potest resistere malo. Contra ubi imbecillior virtus facile dispositio illa sese exserit; Fieri etiam potest, quando unius parentis saltem semen inquinatum, alterius vero balsamo naturali abundat, ut morbidum istud vitium a vigore balsami alterutrius parentis emendetur. Invasionis respectu alia dicitur periodica, alia non periodica. Est enim arthritis quae dat inducias suasque; habet periodas perque; vices & intervalla vel certa vel incerta recrudescit & exasperatur. Causam periodicationis non sine ratione ponimus in humore collecto, qui dum aequaliter colligitur tandem irritat naturam ad aequalem sui expulsionem, sin minus, secus fit. Pars affecta nomen varie variat; si occupat genu gonagra dicitur; si pedem podagra; (quandoque pro omni arthritide sumitur, cum pedes ferè primo & frequentius hoc malo corripiantur; jocosè etiam ad dentium dolorem trahitur, quomodo Strobelbergerus tractatum edidit de podagra dentium) si manum chiragra, si compagem coxendicis sciatica; reliquarum partium articuli si infestantur, retinent nomen arthritidis generale. Quae enim vocabula praeter enumerata à Pareo recensentur inusitata sunt, nec apud Graecos facile occurrunt. Accidentia constituunt aliam nodosam pedum juncturis nodos seu tophos apponentem; aliam non nodosam; aliam cum manifesto tumore, aliam sine eo; aliam cum febre, aliam febre carentem; à duratione fit vel inveterata vel recens & nova.

Aphor. X.

Signa Diagnostica sunt vel *παροξυσμικά* quae Syndrome multorum exstructa affectum ipsum indicant: vel

C. 3,

αίτιος

αἰτιολογικὰ, quæ causas detegunt morificas, vel
διαρητικὰ quæ affectum ab affectu discernunt.

χόλιον.

Affectum detegunt cum primis dolor & motus impotentia, quam sæpissimè comitatur tumor, ardor & rubedo partis. Hinc sequuntur vigiliæ, virium dejectio & alia symptomata. Dolor initio plerumque pollicis articulum aggreditur, mox metapedium, vel etiam malleolos. Tophi adesse solent in malo inveterato, ubi discussa & absumpta humiditate, pars terrestrior ac tartarea compingitur. Imminere jam malum indicat, si lassitudo membrorum adsit; si ægrum horror corripit; lotium turbetur, & levis quædam molestia in pedibus sentiatur. In causarum signis recensendis, ut multi simus exemplo aliorum, supervacaneum; quandoquidem quatuor vulgati humores arthritidem proximè non constituunt; sed vel concitati una cum sero vel etiam dolore attracti eò procumbunt. Ex abundanti tamen sic habe: si pars affecta insigni rubedine tingatur & venæ turgidæ; sanguinem cum sero junctum in pedes irrepsisse indicio est; unde ad plethoram simul respiciendum. Si verò tumor mollis & albicans conspicitur, diæta etiam pituitoso humori generando apta præcesserit; pituitam indubiè sese sero adjunxisse existimandum est. Ardor, tensio & subflavescentis partis color, corporis constitutio calida & sicca bilem præsentem arguunt. Signa concernentia terminos à quibus; patent ex partium præternaturali constitutione, tensione, dolore & morbis propriis, quos signa patognomica tanquam umbra corpus subinde comitantur. De articulorum imbecillitate utrum sit nativa an adscititia ex ægroti & adstantium relatu & ex superioribus signis ferè cognoscere possumus. His addimus signa distinguentia dolores Venereos ab arthriticis. Nam licet uterque dolor sæpè easdem partes videatur torquere, gallici tamen magis circa noctem, hi æqualiter affligunt. Et in arthritide plerumque tumor est, in lue venereâ nullus; accedit ossium caries, & multa alia symptomata, quæ in arthritide sese non offerunt.

Aphor.

Quæ de præsentî affectu prognosin ferunt triplicia sunt: quædam eventum ipsum indicant, an salutaris sit nec ne? nonnulla tempus eventus insinuant? alia modum eventus determinant.

χόλιον.

Quoad eventum. Etsi Arthritis malum satis contumax, molestum & diuturnum est, minimè tamen lethale, nisi alia incommoda accedant febres sc. perniciosæ, inflammationes, angustia pectoris, teste Hippoc. lib. de affect. quinimò sæpissimè longæva gaudent vita, eò quod materia vitiosa è centro corporis ad circumferentiam protrudatur. An verò curabilis sit controvertitur? est curabilis & non curabilis. Curabilis in ægro temperante obediente, juvenili ætate constituto, qui laborem amat, facilem alvum habet & medicum prudentem nactus est, Hippoc. lib. 2. prædict. Contrà verò, qui curati ad intemperatam vitam redeunt, in otio degunt, omne præceptum medicum renuunt, alvum adstrictam habent, seniores sunt & circa articulos callos induratos circumferunt apud illos incurabilis est. Tempus eventus Hippocrates lib 6. aphor. 49. ita determinat: quibuscunqve morbi podagrîci fiunt, iis sedatâ inflammatione intra quadragesimum diem finiuntur, modò ut Galenus addit nihil in curatione deliquerit Medicus & ægri sint obedientes. Qui tamen aphorismus de ultimo termino intelligendus, quandoquidem compertum multos intra pauciores quàm quadraginta dies sanari. In specie longitudo & brevitâ hujus mali dependet 1. à naturâ ægrotantis; hæc enim si robusta, citam liberationem, si prostrata tardam polliceri solet. 2. à tempore anni, vere enim & æstate breviores sunt Arthritidis dolores: hyeme verò & autumno longiores; sic 3. & ratione materiæ vel brevior vel longior evadit; prout humor falsus nunc tenuior est nunc crassior; imò prout humores alii vel tenues vel crassi simul confluunt. Modus eventus quadruplex est: aut enim resolvitur quod sæpissimè fit & optimus modus est: aut induratur, quod ali-

quando

quando evenire solet dissipatâ scilicet tenuiore parte, relicta
verò crassiore, quæ concrevens in duram molem & substan-
tiam gypseam, nodosam constituit podagram; vel matura-
tur, quod rarissimè vel nunquam contingit, non quidem ut
aliqui volunt, ob locum à fonte caloris remotum; sed ob hu-
moris ad suppurationem ineptitudinem; vel ad alia membra
transfertur: quod si id fiat ad exteriora (quam translationem
tumor indicat) bonum & salutare signum est; sin ad interio-
ra ut plurimum graviore prognerat morbos.

Aphor. XII.

Curatio vel est physica vel hyperphysica; hanc mittimus;
in illam tanquam scopo nostro magis accommoda-
tam inquirimus.

χολιον.

Physica dicitur, quæ ex qualitatibus manifestis effectum
suum sortitur; hyperphysica (magica aliàs) quæ ex occultis
sive totâ substantiâ agentibus qualitatibus morbum depellit.
Hæc perficitur vel 1. per amuleta, quæ commendat Bickerus
de sanitate tuenda c. 22. quod ex Alexandro Tralliano desumpsit
atque sic habet: accipiatur testudo masculina (cognoscitur
inter cætera caudæ discrimine) Luna jam vacua priusquam
ad coitum Solis se accingat, amputentur vivæ crura omnia,
ea confuta in sacculos ex pelle hædina alligentur membris
patientibus; ita, ut dextrum crus testudinis dextro cruri æ-
grotantis respondeat & sinistrum sinistro. Experimentum
hoc suis oculis vidisse testatur Solënander *f. 1. conf. XX. p. 86.*
additq; in podagra frigidâ terrestres, in calidâ aquaticas ap-
plicandas. Plura ejus generis pentacula vide apud Meie-
rum *de civit. corpor. humani vindicatâ c. 9. p. 158.* vel 2. per
transplantationem quam docet Anonimus *de occulta magico-
magnetica morborum curâ p. 75.* Tenzelius *in medicina Diastaticâ
c. 21.* Rhumelius *in curâ podagricâ magicâ.* vel 3. per verba &
characteres, quam tamen ut impiam proscribimus, licet eam
veneretur Paracelsus *lib. de occult. Philos. tit. de character. &
cum ipso Trallianus lib. 10. c. 1.* it. Beierus in suo vade mecum,
qui

quæ ex Galeno sententiam suam defendit. Pro nobis militat Senn. *in tract. de cons. & diff. c. 18.* Quas aliàs mirabiles, addo & jocosas nonnunquam solent recensere Arthriticorum curationes (Schenckius, Snizerus & alii) eæ uti præter communem usum contingunt, Pareus *introd. ad chirurg. c. 23.* ita in multis rationem reddere non difficile Senn. *d. art. b. q. 8.*

Aphor. XIII.

Curatio physica respicit tum causam, quæ vel antecedens, vel irritans, vel continens; tum accidentia ejus frequentiora.

σχόλιον.

Est quidem Arthritis quatenus tumorem conjunctum habet, morbus in conformatione, & sic morbus in magnitudine, adeoque quatenus tumor sui indicat diminutionem, verum cum indicatio hæc fermè inutilis sit, quia non datur materia remedii, quæ immediatè auctam magnitudinem tollat ad causam potius curam dirigendam censemus.

Aphor. XIV.

Antecedens causa jam influxura minoranda in corpore quidem plethorico, sanguinis missione; in corpore vero cacochymico purgatione, clysteribus, diureticis nec non diaphoreticis; materiam suppeditant Dogmatici & Hermetici.

σχόλιον.

Esse venæsectionem minus necessariam contendunt multi, ex eo, quod missio sanguinis quantitatem respiciat, malum verò à vitio in qualitate. Sed rectè contrarium defendit Celsus *lib. 4. de re med. c. 24* quæ statim sanguinem mittendum esse censet, ubi sentitur dolor arthriticus, id enim inter initia factum sæpè annuam, nonnunquam perpetuam valetudinem tutam præstat, cui subscribit Spigelius *tract. de*

D

art. b. d.

arthritis. Sciendum tamen hæc ipsa intelligenda esse, si plethora, occasio sæpius ebullitionis jungatur, ubi phlebotomia nequaquam negligenda, in primis quando cum insultu febrili invadit, fit namque ut misso sanguine febris synocha, quæ stipari solet arthritis in primâ suffocetur herbâ, vel mitior reddatur, materia verò ad pedum articulos iter sumens imminuatur & à parte afflictâ avertatur. Ubi tamen non inutile erit præmittere Clysterem ad dæstercorandam alvi sentinam vel suppositorium. Quantum autem mittendum sit, illud medici est conjecturare ex viribus & imbecillitate ægri. Ubi mittendum materia ad partem decumbens indicat. Locum venæsectionis supplere possunt cucurbitulæ vel scarificationes, quando forsan vires infirmæ, quæ phlebotomiam non admittunt. Nec parvam utilitatem habebunt vesicatoria & fonticuli, utpote quibus humor influxurus educitur & avertitur, influens in viâ interceptus, & qui influxit absorbitur. De quibus tamen notandum, iis tum demum utendum cum omnium jam pericula fecimus, nec ullum huic malo sufficiens. Venæsectionem excipit pharmacia, quæ evacuantia omnium primò suppeditat. Et quidem vomitoria, si recto ordine instituantur, vix dici potest quantum auxilium afferant; in primis in metu doloris Ischiadici. docente Forreſto; cum à parte afficiendâ vel affectâ insigniter materiam peccantem revocent. Sunt autem in usu Galenicis varia. In primis probantur asarum & genista tanquam specifica. Datur igitur decoctum rad. asari vel flor. genistæ in aquâ vel fero factum. Chymicis in usu est aqua benedicta Rulandi: ejus basis crocus metallorum; Sal Vitrioli, Magisterium Vitrioli (descriptionem habet Rhenanus in *diss. chymiat. lib. 3. p. 15.*) Sal Vitrioli Veneris, essentia genistæ, extractum asari, quod valdè probatur. Asarum quippe præter vim emeticam appropriatum est in articulorum affectibus, quod cum successu in coxendicum dolore sæpius expertum proficitur. Wilh. Rondeletius *meth. cur. morb. c. 82.* Qui emetica avertantur purgantibus humorem ducant, in quem finem adhiberi

Beri possunt maximè illa medicamenta, quæ serosum educunt succum, uti sunt mechoacanna, jalapium, gummi de peru, rhabarbarum, sena, hermodactyli (usus horum a nonnullis valdè probatur, ab aliis improbatur) omniaq; medicamenta quorum basis tartarum. Crato ad lenem serosi humoris expurgationem mirè laudat syr. de spinâ cervinâ quem Schröderus in consilio à Wittichio collecto vocat appropriatum laxativum in podagricis affectibus, cuius descriptionem suppeditat Dispens. Augustanum. Chymici pro scopo hoc consequendo adhibent extracta; senæ, rhabarbari, Jalapii, mechoacannæ, scammonii, magisterium gummi de peru (apprimè utile): ex regno minerali imprimis medicamenta ex Mercurio laudant, ita enim Agricola in *comment. ad Poppium p. 1. p. 134.* Es ist in den Podagriscen flüssen kein höher purgans zu finden / als der Mercurius, hinc Mercurium vitæ ritè præparatum item ꝑ dulcem celebrant. Formulas subnectere frustraneum, cum cuiusque constitutioni propriæ rectissimè à Medico præsentis præscribantur. Semper enim respiciendum ad humorem, qui seroso conjunctus; rarò quippe solitariè existit. Sic si peccaverit simul humor melancholicus, melanagoga; si pituita, phlegmagoga; si bilis cholagoga suum inveniunt locum. Præstat item adjungere ea, quæ peculiariter huic malo dicata sunt, inter quæ excellit chamæpitys seu Iva dicta adeò ut propter insignem usum, quem hic præstat Arthetica dicatur: item chamædrys cuius decoctum insigniter commendarunt Genuenses Carolo V. scribitq; Solenander quosdam eo penitus fuisse liberatos; radix item Aaronis; gentianæ; ossa pedum humana calcinata. Chymici arcanum tartari miris modis extollunt, dicuntq; eo radicaliter hoc malum posse tolli; præparationem habet Sennertus *tract. de arthrit. p. 66.* De purgantibus in genere monet Hartmannus in *praxi chymiatrica p. 144.* cavendum esse in exhibitione eorundem ne fiant ipso paroxysmo, sed vel ante insultum vel certè in ipsissimo statim morbi principio; de quo tamen autores etiam litigant. Franc. Valeriola

enarrat. medic. lib. 2. 4. aut nihil omninò aut lenissimè eva-
cuandum inquit. Ludovicus Septalius *obs. 176. l. 7.* distinctio-
ne rem solvit: sc. respiciendum monet ad materiam peccan-
tem, quæ si copiosa & in fluxu adhuc; imperandum purga-
mentum, ita quidem, ut eo tempore quo evacuatio insti-
tuitur versus articulum fasciam cum intercipientibus
adaptemus, ut sc. fluxus inhibeatur, quam adstringen-
tium applicationem licet alii etiam in ipsissimo paroxysmo
commendent, non tamen possumus eam approbare, cum ve-
rendum sit ne ad principales partes vergat fluxus; sin verò
pauca & jam in articulos delapsa, abstinendum; vicariam
nihilominus operam præstare possunt clysteres, de quorum
utilitate & securitate nemo dubitat, modò scias in dolore
ischiadico fortiores requiri, quam in aliis articularibus; quod
& de purgamentis notare omninò convenit, quanquam & le-
niora penitus proferibat Crato. vide *consil. à Scholz. collecta
cons. 247.* De præparantibus an præmittenda non minor con-
troversia? non adversor, si per præparationem intelligatur
castigatio acrimoniæ, quæ in tartareo humore magna. Pur-
gato sic corpore ad diuretica descendimus, quæ testimonio
Hippocratis valdè profunt, qui *4. apbor 72.* inquit: quibus ad
articulos futurus est abscessus, eos liberat ab abscessu urina
crassa & multa. Materia sat nota. Ex Galenicorum fonte
succurrimus decocto cicerum, rad. aperitiv. asparagorum,
aliisq; aliquot matutinis exhibitis. Chymicorum schola præ-
scribit tartarum Vitriolatum, spiritum Salis, nitri, Vitrioli
philosophicum, tartari & in primis tincturam hujus, quæ ad-
modum celebris. Quibus omnibus in constitutione epatis
calidâ cichoracea admiscenda sunt. Succedunt diaphoreti-
ca, quorum usus mirum quantam utilitatem præstat, si quidem
experientia & Cratonis autoritate constat, iis qui periodicè
ab hoc malo infestantur, dum sudores liberè fluunt, non esse
metuendum de invasione: simul ac autem parcius sudant,
non procul abesse hostem truculentum. Indicati hujus præ-
reliquis materiæ sunt sarsaparilla, sassafra, radix chinæ, the-
riaca,

riaca, mithridatium, C. Cervi, rob sambuci, quæ quia maximam partem calida, cum cautione adhibenda & non nisi temperata frigidis. Chymici in usu habent antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale sine & cum Sole, essentiam chinæ & alia. Commodè hic mihi in mentem veniunt acidulæ, de quibus quæritur, num aliquid in profligando hoc malo possint? Certum quod urinas validè moveant; sudores strenuè cieant; & superfluos humores per alvum egregiè expurgent; sed rectè monet Sebizius *in erudit. suo de acid. tractat. p. 460.* eas convenire extra paroxyfmi tempus nim. præfervationis causa, in ipso verò paroxyfmo vitandas esse.

Aphor. XV.

Causam irritantem Diæta præcavemus.

ῥόλιον.

Diæta, quæ regula curationis, formari debet rebus sex non naturalibus: aeri se non committant frigidiori, humidiori, sicciori, calidiori, sed temperato: utantur tenuissimo victu, vini haustus devitent quam maximè; vel si stomachi imbecillitas urgeat parcius fiat; sæpius enim, quos medicamenta expedire non potuerunt, subsidium invenerunt in abstinentia. Cibi ratione qualitatis sint boni succi, facilioris coctionis, expertes etiam tartarei succi. Venus nimia malo maximè incommodat, nullusq; in somno & vigiliis sit excessus, omne namq; venium naturæ inimicum. Exercitia corporis sint moderata, illorum enim vehementia dum humores movet, ad articulos præcipitat. Balnea aquæ dulcis noxia sunt. Corpus depurandum est statis temporibus, cum primis vere & autumnò, ubi paroxyfmi ut plurimum vigent. Animi affectus compescendi, qui sæpius postliminiò quasi malum protrahunt.

Aphor. XVI.

Conjunctam causam, quæ articulos obsidet & paroxyfmi procreat discutientibus tollimus; Hermetici

D 3

salibus

Salibus resolventibus, admiscendo ea quæ articulos roborant & affluxum prohibent.

χόλιον.

Ad discutientia perventum est, quæ non quævis calida propriè hic sunt, sed ea potius quæ familiaritatem habent cum seroso humore, cum quodvis à quovis non solvatur. Exemplo sint gummata. Igitur ea medicamenta potissimum eligenda, quæ salem volatilem vel essentiam salinam in se continent. Præscribuntur oleum liliorum alborum, chamemelinum, anethi, lumbricorum terrestrium, quæ mitiora; magis operativa sunt aqua ulmariae pennâ illita, quæ ita extrahit humorem ut etiam vaporis formâ exhalare videatur. Urina humana, cujus insignem effectum celebrat Spigelius; halex salita in medio discissa & dolenti loco applicata teste Foresto *lib. XIX. obs. VII.* radix aronis, bryoniae contusa & parti superimpositus; hinc radicem aronis mistum cum stercore vaccæ singularem perhibet Scholzius *in consil. 247.* pulvis & flores sambuci, item aqua ejus; aqua florum verbasci, spiritus vini, sal esculentum, limaces præsertim testæ si simul conterantur, & alia quorum longa series apud Practicos. Artistæ præscribunt Sal armoniacum & Spiritum ejus (insignis me hercule virtutis) in aquâ sambuci; item spiritum & sal urinæ in aqua ulmariae solutum; spiritum Salis, calcis vivæ, sulphuris, tartari, balsamum sulphuris, oleum sambuci, ossium humanorum, sanguinis cervini, feminis ebuli, quaiazi (in venereâ ut plurimum) quemadmodum & vitrum antimoni cum Mercurio sublimato, quæ miris modis extollunt. E compositorum numero celebrantur balsama podagrica Crollii; aq. antipod. Rulandi; cujus tamen compositio adhuc dubia; Mindereri *c. 6. de chalcanto* descripta; Quercetani *in pharmacop. dogmat. delineata c. 7.* Adriani Minsichts *in thesauro medico-chymico*; uti & balsamum ex sanguine humano apud Beckerum *in Spagy. microc. c. 12.* traditum. Circa discutientia solent monere practici quæ sequuntur

i. Respi-

1. Respicendum simul esse ad humorem sero admixtum, hic si calidus, leniter discutientia; si frigidus validiora postulat. 2. In applicatione eorum morbi tempora consideranda esse: in initio enim morbi non nisi mitioribus utimur admixtis simul repellentibus; in progressu verò defluxione factâ ad validiora transire licet; ita tamen, ut ob metum indurationis, quam materia peccaminosa contrahere possit emollientia admisceamus. 3. In coxendicium dolore plerumque fortissima locum habere, quæ extrorsum humorem evocent & attractum absument, hinc 4. si in profundo materia latitet, ad rubificantia & exsiccantia quoque posse accedi (licet reformidet Mercatus) non temerè docent. Quod ipsum remedium Hieronymus Sachelus in tract. de artbrit. tanti fecit, ut hoc solo multos podagricos se curasse gloriatus fuerit.

Aphor. XVII.

Accidentia mali hujus frequentiora sunt febris, sitis, dolor, vigiliæ, virium imbecillitas, motus impotentia, tumor, nodi, contractura, quibus omnibus occurrendum.

εὐλίον.

1. Ex ebullitione sanguinis non rarò oritur febris, quam primariam non symptomaticam contra plerosque esse dicimus; hinc podagrici sæpissimè horrore corripuntur, cui mox calor supervenit. Laborandum hic est ut ebullitio inhibeat, quod fit Spiritibus Vitrioli, sulphuris cum aqua hordei & aliis refrigerantibus mixtis; quibus ad comparandam gratiam Julebus vel Syrupus refrigerans addi poterit: nec incommodè alvus cum Crystallis tartari ad drachmas duas in juscule sumtis aperta servatur.

2. Sitis quæ ex vaporibus calidis sursum elevatis suam habet originem iisdem quibus febris compescitur remediis, succo inprimis limonum, citri, berberis.

3. In-

3. In primis autem dolor & inde pendentēs vigiliæ magnū solent facere negotium, adeo ut violentas sibi manus non raro intulerint, hinc in pharmaciâ extraordinaria nonnunquam observatur methodus, quâ causa relicta dolori succurrimus. Levatur tribus modis 1. per musicam, eo quod harmonia & suaves soni animum suaviter reficiendo recreant & corroborant, affectus inordinatos sedant, quibus ad tranquillitatem reductis corpus quoque melius se habere potest, Tandler, *dissert. de fasciis*. p. 69. 2. Per calori nostro analogam, anodyna dicta in quantum demulcent atque vi quasi emplastica solutionem uniunt & humoris acrimoniam obtundunt, ex horum censu est lac vaccinum aut aliud pannis lineis applicatum, quod ab initio chalybeari potest & ut dolor magis sedetur, semen fœnugræci & lini in eo decoquatur. Scribit Spigelius, fuisse qui capram in cubiculum adductam supra dolentem partem emulgeri iusserint, cum magno ægotantium levamine: Alii immiscet pulverem florum sambuci: nec sine fructu. Novi virum (inquit Blochwizius in anatomia sambuci p. 245.) qui cremorem lactis recentem sumit, eidemque permiscet pulverem instar pollinis subtilissimum florum & foliorum sambuci, ut consistentiam pulticulæ acquirat, quam linteis impositam parti dolenti calidiusculè applicat, summumque levamen ab hoc unico & simplici remedio felici successu experitur. Quam commodum sit cataplasma quod conficitur ex lacte intrita medullâ panis similaginei cum vitellis ovorum, oleo rosaceo & croci modico, norunt multi. Hartmannus carnis bubulæ frustum sine pingvedine parti dolenti superallegavit idque mane & vesperi mutavit non sine insigni dolorum remissione. His mitigativis addit Raicus in *tract. de podag.* radicem quandam in eremo & petraeis nascentem, quam cervariam Germ. *Hirschwurk* vocitat. Hanc arefactam pulverisatam cumque vino albo potenti in cataplasma coctam, locoque dolenti calide applicatam immanissimos dolores inflammantes & mentem pene evomentes ilico tollere scribit. Hermetici oleum antimonii
miris

miris modis prodesse clamitant; præparationem vide apud Raicum l. dicto. Interdum contumacior dolor eludit hæc mī-
tiora, hinc in præsidium vocanda 3. narcotica, quorum usus
initio externus sit; sic efficacissimum medicamentum Plate-
rus esse scribit, si in spiritus vini simplicis vel croci infusione
flavescentis ꝑiiiij camph. ꝑj & opii 3j dissolvatur illoq; liqore
pars dolens illinarur; quem effectum & Nicotiana foliis re-
centibus contusis & parti impositis adscribunt. Est enim in
iis peculiaris vis narcotica, quam percipiunt illi, qui quasi fu-
mi mancipia ejus fumum per tubulum ad inebriationem us-
que attrahunt. Quod si verò ob dolorum & vigiliarum ve-
hementiam extremum impendat periculum, intrinsecus u-
sus etiam accersendus, quomodo cum maximo successu exhi-
bitum legimus laudanum opiatum à gr. iij ad gr. iij in epist.
med. Horst. lib. 2. p. 577. Pro eodem scopo Pharamundus Rhu-
melius massam pilularum habet, quam propter egregiam vir-
tutem in demulcendis doloribus podagricis indigitat, surge
amice & ambula. Monent tamen circa narcotica practici, ne
in eorum usu diu persistamus, cum calido nativo & nervis
sint inimica.

4. Sedato dolore si nihilominus vigiliæ remanserint ob
allusionem vaporum calidorum in cerebrum fronti epithe-
ma applicari poterit ex repellentibus & discutientibus.

5. Quod si verò dolores duraverint, virium sequitur im-
becillitas, cujus causam inquirunt multi, inveniunt pauci.
Probabile est cor depauperari suo calore, dum parti succurrit
ægotanti. Emendamus eam confortantibus, quæ inter reli-
qua sunt magisterium perlarum Riverii, oculorum 69. solu-
tum corallorum, & eorundem tinctura, conf. alchermes, spe-
cies diamargar. frigid. aqua cinamomi, spiritus rosarum, syr.
granatorum, acetositis citri, rib. cond. & alia.

6. Motus impotentia facile evanescit, modò materia con-
tinens discussa sit & membra roborata. Sin perseveraverit,
nihil magis juvare poterit, quàm si fonticuli excitentur, vid.
Horst. lib. 3. observ. medic. p. 2. obs. 3. Balnea etiam pedum ex feci-
bus vini liquidioribus, è quibus aliàs spiritum eliciunt non

E

sine

sine fructu in usum trahuntur, quæ Crato adeo commendat, ut illis nihil convenientius esse putet.

7. Tumor per discutientia solvitur de quibus supra.

8. Nodi, qui inveteratæ arthritidis soboles, difficillimè curatæ sunt, imò vix non impossibiles. Nihil tamen intentatum relinquendum cum etiam Galenus *lib. 10. M. M. de curatione hecticæ tertii gradus* agat, licet sciverit, eam nunquam perfectè curari posse, hinc paucis curam delibabimus. Primò itaque emollientia præcipienda sunt, postea dissolventia, vel sanè utraqve miscenda quo sine in usu esse potest emplastrum de meliloto, diachylum cum adipe anseris emollitum, diapalma oleo anethino liquefactum; caseus vetus subactus decocto falso pernæ suillæ. Chymici oleum ceræ cum pingvedine anserinâ adhibent, quibus etiam gummi ammoniacum & bdellium misceri potest. Non etiam inutile erit aliquid de pulvere Aaronis intra corpus sumere vel consimile quid, quale est antimonium Diaphoreticum & Bezoardicum minerale, quod junctis viribus tophaceam materiam dissolvere & expellere valet. His nihil proficientibus ultimû erunt remedium Sinapismi ex cantaridibus, sinapi, castoreo, sulphure, calce vivâ & similibus confecti. vid. Hartm. *in praxi Chymica.*

9. Sin tandem res miseri ægotantis eò deveniat, ut contractura languidum suum corpus occupet, omni conatu prospiciendum, quâ ratione molesto huic symptomati occurramus, quo in casu valdè utilis sudoriferorum adornatio per lignum sassafras, Gvajaci, radicem chinæ, hac adhibitâ cautione, ut propter caliditatem eichoracea adjungamus; tinctura etiam corallorum, aurum potabile, si ejus fieri queat copia, spiritus tartari, salis, margaritæ preparatæ valdè commendabiles: vel si externa magis placent ordinandum balneum ex formicis positis in sacculum & coctis. Item castoreum cum vino coctum & membris affectis inunctum. Sic oleum de lateribus, ceræ & alia, magnæ efficacis. Ultimum auxilium sint thermæ, ad quas tanquam ad sacram anchoram confuge, ita tamen ut prius corpus benè mundificetur & ad hanc curam idoneum reddatur.

10. Et

10. Et hæc de arthritidis essentia ; causis , differentiis
signis & curatione vel delibasse saltem sufficiat. Præservationem
ex curatione facili negotio quis deducere & colligere
poterit.

Ad juvenem Clarissimum,
publicè disputantem,
Pro summo in Facultate medicâ ho-
nore.

Nilper Acidalius quos hinc prensabat honores;
Hos quoque Preibisius tentat habere meus.
Nobile par fratrum, Sophiam tractavit uterque:
Hippocratis medicos legit uterque libros.
Augeat utrumq; decus celebris facundia: lingua
Preibisius, linguâ pollet Acidalius.
Propter Acidalium sicut Witeberga triumphat;
Sic nunc Preibisii gaudet honore mei.
Ecce cùm felix cathedram conscende Galeni,
Qui caput ornabit fronde virente tuum.
Ast ego spectator tanti certaminis unam
Cum reliquis pangam carmina mille tibi.
M. Michael Wendelerus P. P.

Non, quicquid medicis felix Epidaurus arenis
Educat, hoc ulla te ratione fugit:
Aut quicquid medica vir summus in arte GALENUS
Præcipit, HIPPOCRATES COUS, & ASCLEPIUS.
Quip-

Quippe tibi multo vigilatas tempore noctes
Novi & quod studium sit fueritq; tuum,
Nunc, quæ digna tuo sunt, prende brabæa labore
Fac inter summos tu vigeasq; Viros.

Ita

*Boni ominis ergò ex sincerâ
quæ jam tum est ami-
citiâ acclamare debuit*

*Carolus Christianus Thode
Nob. Hoe ab Hoenegg
Præf.*

Sunt variæ dotes, quas confert almus Apollo;
Nulla tamen medicâ ditior arte datur.
Divi verba Senis: Divinus redditur ille,
Qvi Sophiæ medicas jungit utrinq; manus.
Ergò brevi dignum Te lauro ornabit Apollo, &
Gaudentes Musæ carmina multa ferent.

f.

Wolfgangus Schallerus.

05 A 582

ULB Halle

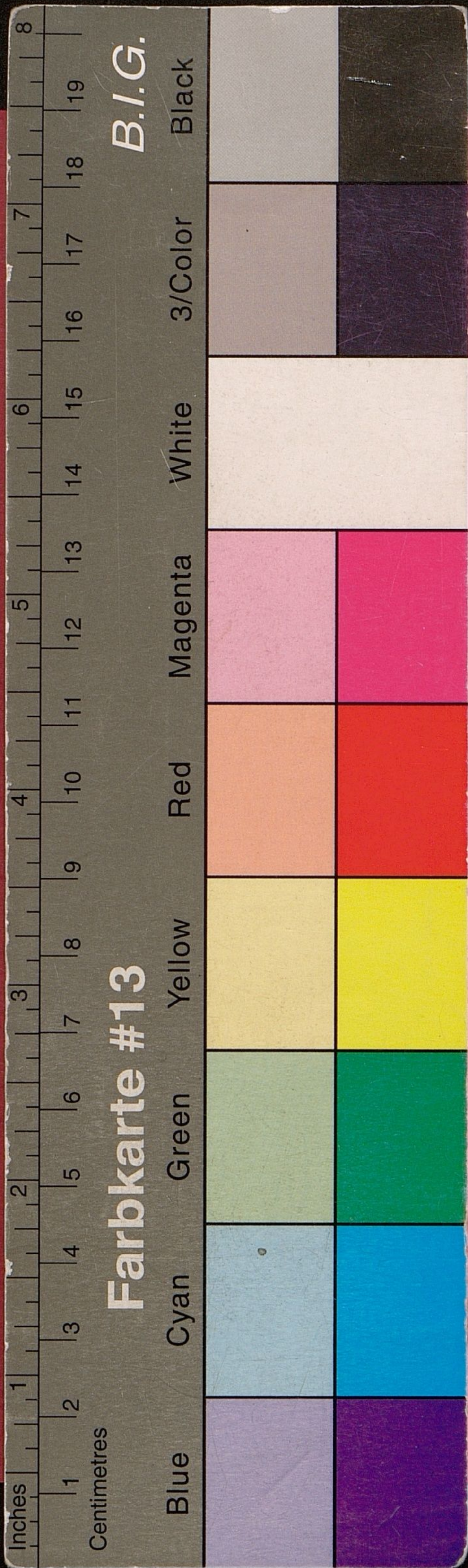
3

003 762 319

VD17

Quod felix faustumq; Deus esse jubeat! 19
DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,
De
ARTHRITIDE,

Galenicè & Hermeticè de-
ducta,

Quam
Consensu Amplissimæ Facultatis Medicæ in
celeberrimâ Wittebergensi Academiâ,
PRÆSIDE

Excellentissimo, Clarissimo, Experientissimo
VIR O,

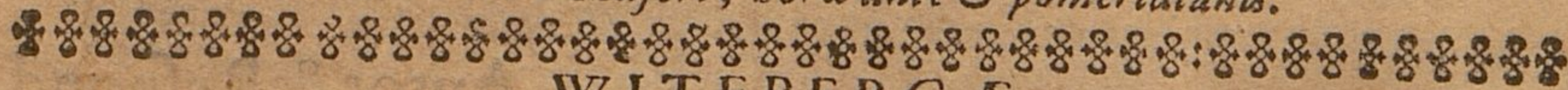
Dn. JOHANNES ERINGIO,
Medic. D. P. P. meritissimo, Præcepto-
re suo venerando,

Pro summis in arte Medicâ ho-
noribus & privilegiis,
publico examini submittit & offert

M. DAVID PREIBISIUS,
Glogâ Silesius,

Ad diem 1. Julii,

In Auditorio Majori, horis ante & pomeridianis.

WITTEBERGÆ,

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.

ANNO M.DC.XLI.